

УДК 614.256

ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ МЕДИКО-САНІТАРНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Н.К. Єжель, заступник начальника медичного управління Державного управління справами
Ф.М. Левченко, докторант кафедри організації медичного забезпечення збройних сил
Української військово-медичної академії, кандидат наук державного управління, доцент

Резюме. У статті представлений аналіз концептуальних основ побудови сучасної системи медико-санітарної допомоги Державним службовцям. На основі структурно-функціонального підходу розроблено функціональну модель управління системою надання медико-санітарної допомоги Державним службовцям.

Ключові слова: система медико-санітарної допомоги, медична діяльність.

Вступ. Провідною проблемою української охорони здоров'я, як свідчать дані аналізу вітчизняних та міжнародних наукових джерел, є невідповідність діючої в Україні моделі охорони здоров'я, призначеної для функціонування в умовах планової економіки, сучасним реаліям [1-3].

Недоліки існуючої в Україні моделі охорони здоров'я перш за все проявляються в: зосередженості на вирішенні потреб галузі, а не на задоволенні медичних потреб населення; неефективності структури системи, що призводить до деформованості структури медичних послуг та неефективності використання наявних ресурсів охорони здоров'я; недостатності обсягів фінансування з громадських джерел та нераціональності їх використання, що призводить до порушення принципів справедливості та солідарності, низька якість медичних послуг [4, 6, 8].

В Україні за роки незалежності неодноразово започатковувалися різні реформи в сфері охорони здоров'я. Але загалом вони характеризувалися: відсутністю чітко позначених цілей та комплексності перетворень; постійним переглядом стратегії реформ; відсутністю чіткої політики, що забезпечує виконання прийнятих рішень; ігноруванням науково доведених або перевірених практикою підходів, форм та методів перетворень; низькими темпами реалізації та непослідовністю і суперечністю дій, на всіх рівнях управління [6, 9].

Перш за все відмічається не ефективність структури медичного обслуговування. Головною перешкодою для ефективного функціонування системи охорони здоров'я в Україні є неефективність її структури на всіх рівнях системи медичного обслуговування, що заважає виробленню медичних послуг, які відповідають потребам населення в медичній допомозі [8-10].

Враховуючи вищезазначене, нами здійснювався пошук підходів щодо побудови сучасної системи медико-санітарної допомоги Державним службовцям із підвищенням безпеки медичних процедур. Проте, інформація, яка містилась в доступній нам літературі із зазначених питань була практично відсутня, що і спонукало нас провести їх вивчення та висвітлення [5-10].

Мета. Метою дослідження було формування функціональної моделі надання медико-санітарної допомоги Державним службовцям України.

Матеріали та методи дослідження. Об'єктом дослідження була система надання медико-санітарної допомоги Державним службовцям України.

Предметом дослідження були концептуальні підходи до аналізу системи надання медико-санітарної допомоги Державним службовцям та безпека медичних процедур (допомоги).

Методи дослідження – логічний, аналітичний, системного підходу.

Результати дослідження та їх обговорення. З метою побудови функціональної моделі надання медико-санітарної Державним службовцям (МСД ДС) нами запропоновано використати процесний підхід, який полягає у послідовному аналізі: по-перше, умов функціонування системи надання МСД ДС; по-друге, властивостей системи МСД ДС; по-третє, структуруванні діяльності медичного персоналу щодо підвищення безпеки надання медичних процедур (як елемента МСД ДС).

Аналіз умов функціонування системи надання МСД ДС необхідно здійснювати шляхом поєднання (послідовного виконання обчислювальних процедур) трьох видів аналізу (цільового, ситуаційного та інформаційного).

Графічно аналіз умов функціонування системи надання МСД ДС можна зобразити із використанням трьохвимірної (де вісь А відповідає за цільовий аналіз та визначає рівень складності цілей об'єкта; вісь Б – ситуаційний аналіз, характеризує рівень складності ситуацій; вісь С – інформаційний аналіз, характеризує ентропію інформації) системи координат (див. рис. 1).

Нижче ми наведемо загальну характеристику та призначення цільового, ситуаційного та інформаційного аналізів для розробки сучасної системи надання МСД ДС.

Цільовий аналіз – застосовується з метою виявлення часткових цілей поведінки сучасної системи надання МСД ДС для досягнення поставленої перед нею головної мети.

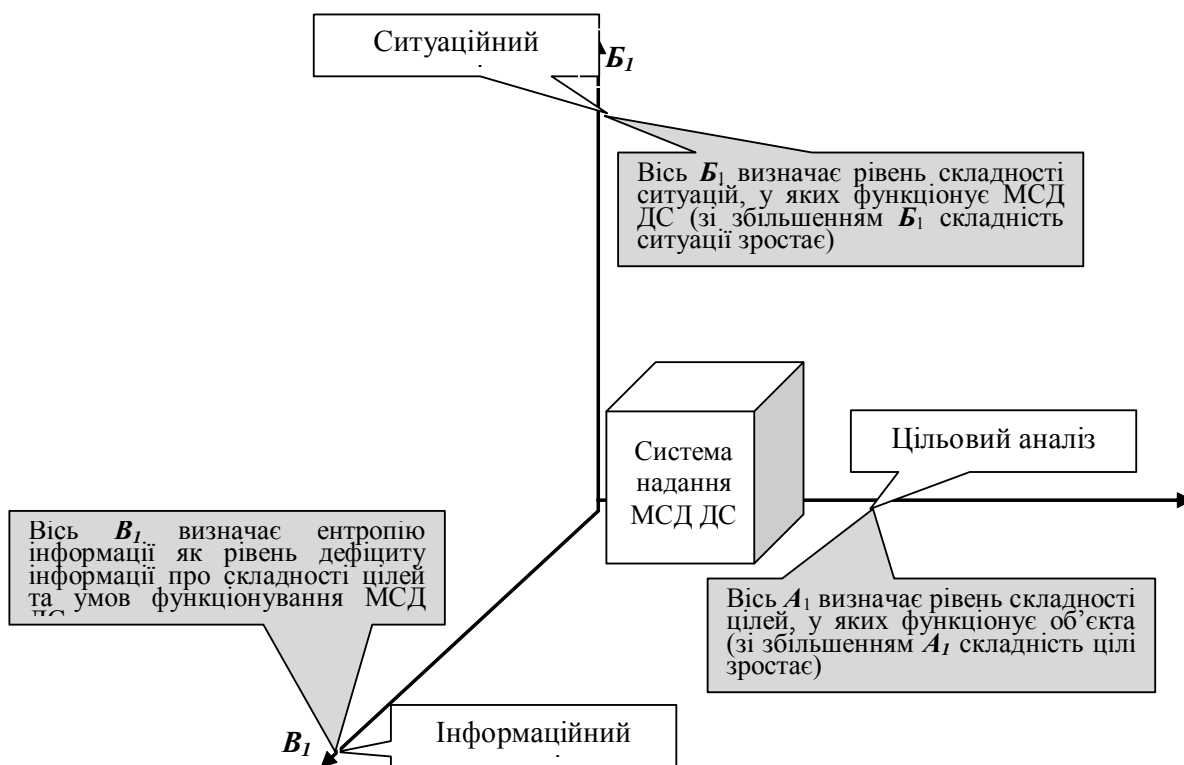

Рис. 1. Функціональний простір умов системи МСД ДСУ

Ситуаційний аналіз – застосовувався для виявлення ситуацій та їхніх характеристик, які визначають основні умови функціонування системи МСД ДС.

Інформаційний аналіз – застосовується для визначення обсягу, повноти та інших показників інформації про систему МСД ДС і середовища (без наявності такої дескриптивної

та дескриптивної інформації практично неможливо визначити ступінь досягнення системою заданої мети у конкретній ситуації).

Процедура цільового аналізу системи надання МСД ДС полягає у послідовній багаторівневій декомпозиції певної множини

загальних цілей на цілі кожного із елементів заданих ієрархічних рівнів.

Процедуру цільового, ситуаційного та інформаційного аналізу системи надання МСД ДС потрібно здійснювати у відповідності до запропонованих нижче алгоритмів, що складаються із ряду послідовних дій (табл. 1).

Таблиця 1

Алгоритми дій при здійсненні процедури цільового, ситуаційного та інформаційного аналізу системи надання МСД ДС

Алгоритми		
Цільового аналізу	Ситуаційного аналізу	Інформаційного аналізу
Формування кількісних показників, що визначають ступінь і рівень досягнення загальної та локальних цілей елементів МСД ДС. Встановлення функціонального взаємозв'язку цільових показників елементів різних рівнів із показниками загальної цілі системи. Встановлення допустимих інтервалів, у яких змінюються цільові показники функціональних елементів різних рівнів, з урахуванням допустимих інтервалів зміни показників цільової функції.	Формування множини керованих штатних ситуацій МСД ДС та прогнозування позаштатних і критичних ситуацій у процесі її функціонування. Визначення характеристик штатних ситуацій та інтервалів їхніх змін. Прогнозування можливих позаштатних ситуацій і виділення найімовірніших із них. Виявлення особливостей і характеристик найімовірніших позаштатних ситуацій. Визначення критичних ситуацій, умов їхньої появи та характеристик. Виявлення умов переходу штатної ситуації в позаштатну або критичну. Виявлення запобігання переходу з позаштатної ситуації у штатну.	Визначення повноти, вірогідності та своєчасності одержання інформації необхідної для управління системою з метою досягнення заданих цілей у штатних і позаштатних ситуаціях. Визначення характеристик інформаційних систем, які б відповідали заданому рівню інформаційного забезпечення необхідного для управління у штатних і позаштатних ситуаціях. Вибір та аналіз процедур одержання, збереження, обробки інформації для забезпечення керованості системи у різних ситуаціях.

Однак обґрунтувати та розробити сучасну систему надання МСД ДС неможливо лише із використанням підходу до аналізу умов функціонування системи по причині того, що будь-яка система повинна володіти певними властивостями для ефективного функціонування в тих чи інших умовах. Тому існує необхідність визначати та оцінювати функціональний простір властивостей системи МСД ДС. Оцінка властивостей (визначення потреб системи при її створенні) здійснюється

шляхом послідовного поєднання результатів трьох видів аналізу: структурно-функціонального, організаційно-процедурного та техніко-економічного.

Графічно аналіз функціонального простору властивостей системи надання МСД ДС можна зобразити із використанням трьохвимірної (де вісь А – відповідає за структурно-функціональний аналіз та визначає складність системи МСД ДС; вісь Б – техніко-економічний аналіз, характеризує соціально-

економічну ефективність системи; вісь С – організаційно-процедурний аналіз, характеризує складність управління системою в різних ситуаціях) системи координат (див. рис. 2).

Нижче ми наведемо загальну характеристику та призначення структурно-функціонального, організаційно-процедурного та техніко-економічного аналізів для розробки сучасної системи надання МСД ДС.

Структурно-функціональний аналіз – дає змогу визначити необхідний рівень потенційних можливостей функціональних елементів системи МСД ДС і ступінь їх

взаємозв'язків та взаємозалежностей під час досягнення заданих цілей в ситуації, що складається априорі.

Організаційно-процедурний аналіз – застосовується для визначення оптимальних способів організації процесів управління та раціонального вибору процедур, що забезпечують досягнення заданих цілей у певній (штатній чи позаштатній) ситуації.

Техніко-економічний аналіз – використовується для визначення ресурсів, необхідних для досягнення поставленої, перед системою надання МСД ДС, мети із урахуванням заданих показників якості.

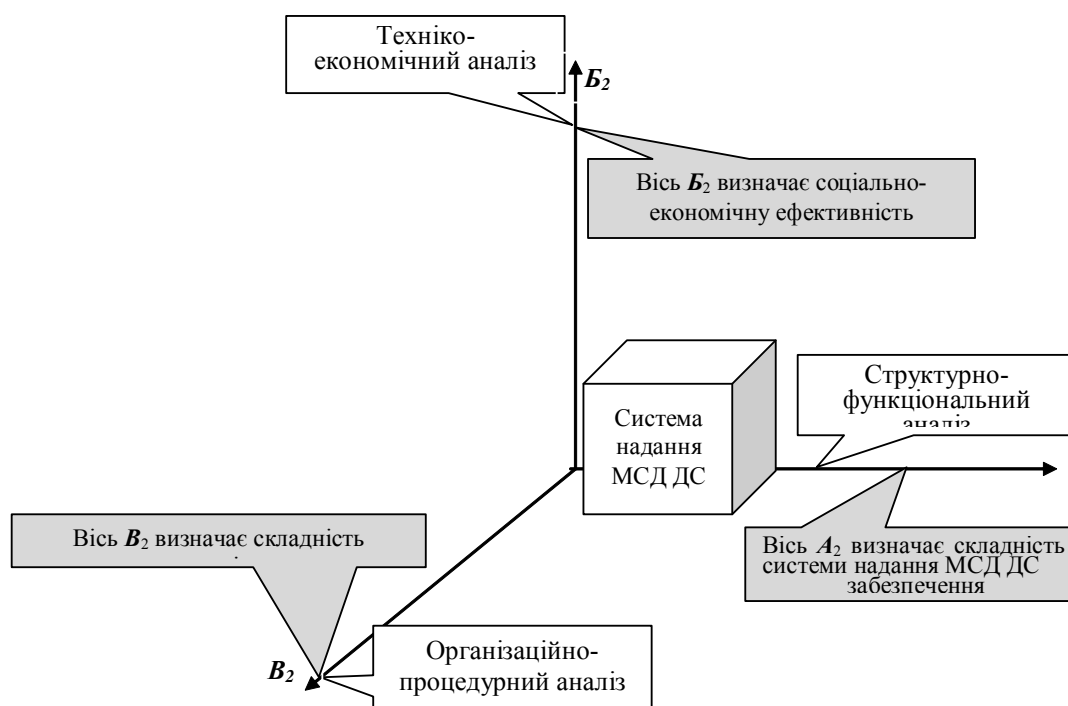

Рис. 2. Концептуальний функціональний простір властивостей системи надання МСД ДС

Процедуру структурно-функціонального, організаційно-процедурного та техніко-економічного аналізу з метою побудови сучасної системи надання МСД

ДС потрібно здійснювати у відповідності до запропонованих нижче алгоритмів, що складаються із ряду послідовних дій (табл. 2).

Таблиця 2

Алгоритми дій при здійсненні процедури цільового, ситуаційного та інформаційного аналізу системи надання МСД ДС

Алгоритми		
структурно-функціонального аналізу	організаційно-процедурного аналізу	техніко-економічного аналізу
Визначення повного набору функцій, що забезпечують досягнення заданих цілей у різних умовах. Визначення раціональної структури системи, що забезпечує досягнення заданої цілі при заданих обмеженнях на ресурси. Визначення повного набору елементів для кожного ієрархічного рівня. Визначення раціональних характеристик елементів для кожного ієрархічного рівня. Визначення умов досягнення заданих характеристик елементів для кожного ієрархічного рівня.	Визначення процедур управління у штатних і позаштатних ситуаціях. Розподіл процедур управління між людиною і комплексом технічних засобів. Визначення організаційної структури системи управління у штатних і позаштатних ситуаціях. Визначення набору елементів технічної системи управління. Визначення характеристик та раціональної структури елементів технічних систем управління у штатних і позаштатних ситуаціях.	Визначення витрат усіх видів ресурсів на технічні засоби, що реалізують основні функції МСД ДС. Визначення витрат усіх видів ресурсів на реалізацію процедур управління МСД ДС. Визначення витрат усіх видів ресурсів на запобігання позаштатним і критичним ситуаціям. Визначення соціально-економічної і техніко-економічної ефективності функціонування системи.

Беручи до уваги факт того, що модель надання медико-санітарної допомоги ДС потрібно розглядати як керовану систему щодо покращення стану здоров'я ДС (по причині формування негативної динаміки зростання загальної захворюваності ДС).

Виходячи з аналізу негативної динаміки зростання загальної захворюваності ДС, спираючись на міжнародний досвід, вважаємо необхідним є прийняття і реалізація чіткої та різнобічної стратегії протидії поширення соматичних захворювань. Найбільш важливими її компонентами повинні стати: пріоритетність активних заходів, спрямованих на ведення здорового способу життя; забезпечення доступності профілактичних та оздоровчих програм з акцентом на формування подальшої безпечної поведінки щодо розвитку хвороб системи кровообігу; збільшення обсягів і покращення якості просвітницької діяльності щодо розвитку хвороб системи кровообігу, перенесення акцентів на більш активні з точки зору засвоєння

інформації заходи; зменшення ризику розвитку хвороб системи кровообігу; запровадження системних освітніх програм для ДС щодо зниження ризику розвитку хвороб системи кровообігу під час виконання службових обов'язків; впровадження програм вторинної профілактики; докладання зусиль для покращення медико-санітарної допомоги ДС із хворобами системи кровообігу.

Досягнення мети з впровадження запропонованої системи надання медико-санітарної допомоги ДС, при існуючій законодавчій базі потребувало розробки структурно-функціональної моделі управління комплексом медико-організаційних заходів із визначенням об'єкта та суб'єкта управління і блоку наукового регулювання системи медико-санітарної допомоги ДС (рис. 3). На рис. 3. представлено структурно-функціональний підхід до управління системою надання медико-санітарної допомоги ДС з метою зниження захворюваності на хвороби системи кровообігу серед ДС, як об'єкту управління.

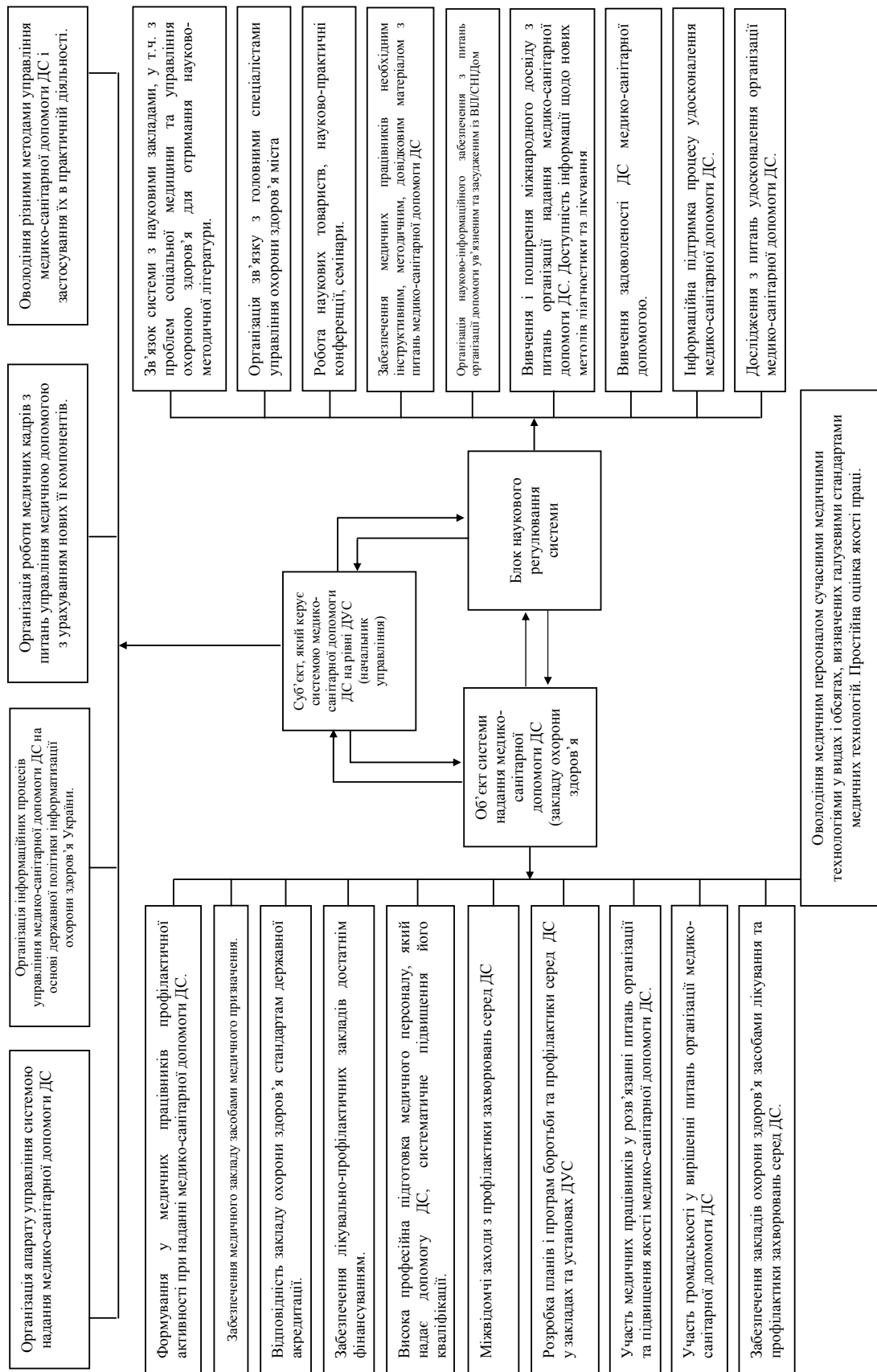

Рис. 3. Структурно-функціональний підхід до управління системою надання медико-санітарної допомоги ДС.

Аналіз системи надання медико-санітарної допомоги ДС щодо зниження загальної захворюваності показав, що вона спрямована на планове, інтенсивне впровадження сучасних методів профілактики, діагностики та лікування ДС на основі спеціалізації і інтеграції медичної допомоги.

Висновки

Проведене дослідження дозволило дійти наступних висновків, по-перше, що

концептуально аналізу умов функціонування системи надання медико-санітарної допомоги Державним службовцям України необхідно здійснювати шляхом поєднання цільового, ситуаційного та інформаційного аналізу; по-друге, на основі отриманих даних була розроблений структурно-функціональний підхід до управління комплексом медико-організаційних заходів щодо зниження захворюваності серед ДС України.

Література

1. Москаленко В.Ф. Принципи побудови оптимальної системи охорони: український контекст. - К.: «Книга плюс», 2008. - 320 с.

2. Жаліло Л., Солоненко І., Волос Б., Кунгурцев О., Мартинюк О., Солоненко Н.. Охорона громадського здоров'я: управлінські аспекти. – Київ. - Видавництво УАДУ. – 2001. – С. 4.

3. Пархоменко-Куцевіл О.І. Механізм формування кадрового потенціалу державної служби в Україні: Автореф. дис... к.держ.упр.: 25.00.03 // НАДУ при Президентіві України. – К., 2005. – 20 с.

4. Кадровое обеспечение государственной службы: Монография // В.Г. Игнатов, В.А. Сулемов, А.И. Радченко и др. – Ростов н/Д: Литера-Д, 1994. – 208 с.

5. Москаленко В.Ф. Принципи побудови оптимальної системи охорони: український контекст. - К.: «Книга плюс», 2008. - 320 с.

6. Волчек В. В. Аналіз якості лікувально-діагностичного процесу кардіологічних хворих в спеціалізованих відділеннях / В. В. Волчек //

Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. – 2006. – № 3. – С. 100–103.

7. Здоров'я населення та діяльність системи охорони здоров'я України : реалії, проблеми та шляхи вирішення / В. В. Лазоришинець, В. Г. Бідний, М. В. Банчук [та ін.]; за ред. З. М. Митника. – К., 2010. – 107 с.

8. Лехан В. М. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я : український вимір / В. М. Лехан, Г. О. Слабкий, М. В. Шевченко. – К., 2009. – 50 с.

9. Лехан В. М., Крячкова Л. В., Волчек В. В. Проблеми та перспективи перебудови стаціонарної медичної допомоги вторинного рівня // Східноєвропейський журнал громадського здоров'я. – 2008. – Т.2, №2. – С.44–52

10. Ликвидировать разрыв в течение жизни одного поколения. Соблюдение принципа справедливости в здравоохранении путем влияния на детерминанты здоровья. – Женева : ВОЗ, 2009. – 129 с.

Науковий рецензент доктор медичних наук, професор Котуза А.С.